

Tentamenboekje

Rechten | Universiteit Utrecht

2026 - 2027

UURE-137-397 | €9,95

Tentamengericht | Overzichtelijke structuur

Sinds 1994 | Beoordeeld met een 8,2

| Slim
Academy

Content editors gezocht!

Zoek jij een flexibele bijbaan die perfect aansluit op je studie én die je vanuit huis kunt doen?

Bij Slim Academy verdien je geld met iets wat je toch al doet: leren. Door het samenvatten en nakijken van je eigen lesstof herhaal je alles wat jij voor je tentamen moet weten terwijl je werkt!

Wat bieden wij:

- Een mooie vergoeding
- Een **flexibele bijbaan** waarbij je werkt wanneer het jou uitkomt
- Je werkt **vanuit huis**: Geen reistijd, gewoon lekker in je eigen omgeving
- Een mooie aanvulling op je CV
- **Gratis toegang** tot al ons studiemateriaal
- Een baan die perfect aansluit bij je studie

Als **Content Editor** draag je bij aan de kwaliteit van onze samenvattingen door ze te controleren op inhoud en ze up-to-date te maken.

Slim
Academy

Geïnteresseerd? Stuur je cv en motivatie naar klantenservice@slimacademy.nl

Welkom bij Slim Academy

Voor je ligt de **literatuur, arresten, artikelen, hoorcolleges en werkgroepen samenvatting** van het vak **Inleiding staats- bestuursrecht** dat je volgt in blok 1 van het eerste van de bachelor Rechtsgeleerdheid aan de Universiteit Utrecht. In dit vak leer je onder andere hoe de Nederlandse staat en overheid zijn ingericht, welke taken en bevoegdheden overheidsorganen hebben en hoe de verhouding tussen de overheid en burgers juridisch is geregeld. Daarnaast leer je welke rechtsbescherming burgers hebben tegen besluiten en handelingen van de overheid.

Product	Inhoud	Content	Versies
Samenvatting Deel 1	Bevat zowel de literatuur als hoorcolleges. De literatuur bestaat uit alle opgegeven tentamenstof. De hoorcolleges zijn gebaseerd op de belangrijkste punten die de professor heeft behandeld.	Week 1 t/m 4	✓ App ✓ Papier
Samenvatting Deel 2	Bevat zowel de literatuur als hoorcolleges. De literatuur bestaat uit alle opgegeven tentamenstof. De hoorcolleges zijn gebaseerd op de belangrijkste punten die de professor heeft behandeld.	Week 5 t/m 8	✓ App ✓ Papier
Tentamenboekje	Een overzicht met de belangrijkste stof voor het tentamen.	Week 1 t/m 8	✓ App ✓ Papier
Oefenvragen	Interactief oefenen in de leeromgeving. Zo kun je nagaan of je de stof volledig beheerst en weet je beter wat je kunt verwachten op het tentamen.	• 8 sets; • 250+ vragen	✓ App
Flashcards	Kaarten die je helpen om definities, schema's en kernbegrippen snel te herhalen, zodat je op een actieve manier leert en de stof sneller en beter onthoudt.	• 8 sets; • 150+ kaarten	✓ App

Contact

Heb je vragen over ons aanbod, de levering van je samenvattingen of iets anders? Neem gerust contact met ons op via **06 81 60 19 60** of stuur een e-mail naar **klantenservice@slimacademy.nl**.

Feedback geven

Kan je ons vertellen wat er mis is met de geselecteerde tekst?

Verstuur feedback

Fout gevonden?

Geef het door en wij zorgen dat de samenvatting snel wordt bijgewerkt!

Hoe werkt het?

- Selecteer de tekst
- Klik op het vlaggetje
- Verstuur je feedback

Deze samenvatting is alleen voor persoonlijk gebruik en mag niet worden gekopieerd of verspreid. De tekst is opgesteld naar eigen inzicht van de auteur en bedoeld als ondersteuning bij het studeren. Raadpleeg altijd de originele bronnen.

Digitale en papieren updates

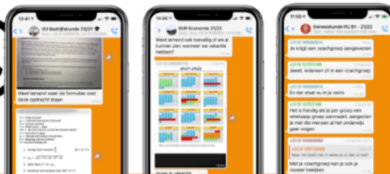
Bij Slim Academy ontvang je **iedere week een digitale update van de samenvatting**. Aan het begin van het blok zijn nog niet alle lessen geweest, daarom vullen wij de samenvatting wekelijks aan zodra onze auteurs de nieuwste lesstof hebben gevolgd. Zo blijft de inhoud **actueel, betrouwbaar en van hoge kwaliteit**. Je hoeft dus niet te wachten tot het einde van het blok: elke week komt er een nieuw deel beschikbaar. In het onderstaande overzicht zie je **wanneer welke stof digitaal beschikbaar is**.

Later in het blok bundelen we alle wekelijkse updates tot één overzichtelijke, **papieren samenvatting**. Deze wordt op **18 september 2026** verstuurd en bevat **week 1 t/m 2**. Omdat **week 3** pas later in de lessen wordt behandeld, is dit onderdeel **uitsluitend digitaal in de app** beschikbaar. Komt er later in het blok nog nieuwe stof bij? Geen zorgen! Zodra die verschijnt, vatten we alles snel samen en sturen we een update in de app.

Stof		Datum
Week 1	Week 1	07-09-2026
Week 2	Week 2	14-09-2026
Week 3	Week 3	21-09-2026
Week 4	Week 4	28-09-2026
Week 5	Week 5	5-10-2026
Week 6	Week 6	12-10-2026
Week 7	Week 7	19-10-2026

JOIN DE WHATSAPP GROEP

- ✓ Chat met jouw mede-studenten
- ✓ Stel al jouw (studie)vragen aan onze studie-experts
- ✓ Krijg extra oefenvragen om jouw kennis te testen
- ✓ Krijg gratis voorbeeldsamenvattingen

We wensen je veel succes met studeren en het behalen van je tentamens!

Team Slim Academy

Inhoudsopgave

Welkom bij Slim Academy	1
Digitale en papieren updates	2
Inhoudsopgave	3
Week 1. De beginselen van de democratische rechtsstaat	4
Week 2. Machtsverdeling en democratie	12
Week 3: Regelgevende bevoegdheden en legaliteitsbeginsel	53
Week 4: Bestuursbevoegdheden en openbaar bestuur	58
Week 5: Openbaar bestuur en bestuursbevoegdheden	62
Week 6: Normering van overheidshandelen	67

Week 1. De beginselen van de democratische rechtsstaat

Introductie

Dit deel van het tentamenboekje bevat de belangrijkste informatie uit de leerstof, beknopt weergegeven en aangevuld met handige tentamentips. De inhoud is gebaseerd op de volgende literatuur:

- Hoofdstukken 1 en 4 (§4.4.4) van *Constitutioneel recht (8de druk, 2021) van: C.A.J.M Kortmann/P.P.T. Bovend'Eert e.a., Deventer: Wolters Kluwer 2021.*

Het staatsrecht

Om te begrijpen wat het staatsrecht inhoudt, is het eerst belangrijk om onderscheid te maken tussen **privaatrecht en publiekrecht**. Het privaatrecht regelt de verhoudingen tussen burgers en andere rechtspersonen onderling. Dit noemen we een **horizontale verhouding**. Het publiekrecht gaat juist over de verhouding tussen de **overheid en burgers** en over de verhouding tussen verschillende overheidsorganen. Dit noemen we een **verticale verhouding**. Het staatsrecht en bestuursrecht zijn onderdelen van het publiekrecht, net als het strafrecht.

Daarnaast kan onderscheid worden gemaakt tussen **materieel en formeel recht**. Materieel recht bevat de inhoudelijke regels; het gaat dus om de vraag **wat mag of moet**. Formeel recht gaat over de procedures waarmee deze regels worden toegepast; het gaat dus om de vraag **hoe** een regel wordt toegepast.

Voorbeeld: een regel waarin staat wanneer iemand recht heeft op een uitkering is materieel recht. De regels over hoe iemand die uitkering moet aanvragen en hoe de procedure verloopt, behoren tot het formele recht.

Het **staatsrecht** gaat over de organisatie van de staat en over de fundamentele normen die gelden voor de verhouding tussen de overheid en burgers en tussen overheidsorganen onderling. Het staatsrecht bepaalt bijvoorbeeld welke overheidsorganen er zijn, welke bevoegdheden zij hebben en welke grenzen aan die bevoegdheden worden gesteld.

Dit is belangrijk omdat de overheid veel macht heeft. De overheid kan namelijk **eenzijdig rechtsgevolgen vaststellen**. Een burger hoeft bijvoorbeeld niet eerst toestemming te geven voordat de overheid een boete oplegt of een vergunning weigert. Hierdoor kan de overheid rechtstreeks de rechtspositie van een burger veranderen.

Het optreden van de overheid kan verschillende vormen aannemen. Bij **feitelijk handelen** verricht de overheid een handeling zonder dat daarmee direct een rechtsgevolg wordt beoogd, bijvoorbeeld het aanleggen van een weg. Bij een **rechtshandeling** is juist wel sprake van een beoogd rechtsgevolg. Publiekrechtelijke rechtshandelingen bestaan vaak uit besluiten waarmee de overheid eenzijdig een juridisch gevolg vaststelt.

Tentamentip: als je in een casus ziet dat een overheid een burger iets **verbiedt, verplicht, oplegt, toekent of weigert**, moet je altijd nadenken over de vraag welke **bevoegdheid** de overheid hiervoor heeft en welke regels de overheid daarbij moet volgen.

De functies van het staatsrecht

Het staatsrecht heeft verschillende functies. Deze functies laten eigenlijk zien **wat het staatsrecht doet binnen de staat**:

- De eerste functie is **constitueren**. Dit betekent dat het staatsrecht overheidsambten en -organen in het leven roept. Het bepaalt dus welke organen onderdeel zijn van de overheid.
- De tweede functie is **attribueren**. Nadat een orgaan bestaat, moet worden bepaald welke bevoegdheden dat orgaan heeft. Attribueren betekent daarom het **toekennen van bevoegdheden**.
- De derde functie is **reguleren**. Het staatsrecht stelt voorwaarden en grenzen aan het gebruik van bevoegdheden. Hierdoor kunnen overheidsorganen niet onbepaald hun macht gebruiken.
- De vierde functie is **legitimeren**. Het staatsrecht kan bijdragen aan de acceptatie van overheidsgezag door burgers. Burgers accepteren overheidsmacht bijvoorbeeld omdat deze macht volgens bepaalde democratische en juridische procedures is verkregen. In de literatuur wordt wel besproken of legitimatie daadwerkelijk als zelfstandige functie van het staatsrecht moet worden gezien.

Een handig onderscheid voor het tentamen is:

- **Constitueren** = welk orgaan bestaat?;
- **Attribueren** = welke bevoegdheid heeft het orgaan?;
- **Reguleren** = welke grenzen gelden bij het gebruik daarvan?;
- **Legitimeren** = waarom accepteren burgers deze macht?

Voorbeeld: de wet bepaalt dat een bepaald bestuursorgaan bestaat → **constitueren**. Vervolgens krijgt dat orgaan de bevoegdheid om vergunningen te verlenen → **attribueren**. Er worden regels gesteld over hoe het orgaan die bevoegdheid moet gebruiken → **reguleren**.

Macht, gezag en bevoegdheid

De begrippen **macht, gezag en bevoegdheid** lijken op elkaar, maar betekenen iets anders.

- **Macht** is feitelijk. Iemand heeft macht wanneer hij de mogelijkheid heeft om anderen ergens toe te dwingen;
- **Gezag** is **gelegitimeerde macht**. Het gaat om macht die wordt geaccepteerd door degenen over wie deze macht wordt uitgeoefend;
- **Bevoegdheid** is de juridische mogelijkheid om een bepaalde beslissing te nemen of handeling te verrichten.

Het verschil tussen macht en bevoegdheid is vooral belangrijk. De overheid kan feitelijk misschien iets doen, maar dat betekent niet automatisch dat zij dit ook **juridisch mag** doen.

Voorbeeld: een gemeente heeft misschien de praktische mogelijkheid om een straat af te sluiten, maar moet vervolgens wel de juridische bevoegdheid hebben om dit te mogen doen.

Tentamentip:

- **Macht** = kunnen;
- **Bevoegdheid** = juridisch mogen;
- **Gezag** = geaccepteerde macht.

De staat

Een staat is een door het recht georganiseerd complex van verschillende ambten. Deze ambten staan in verhouding tot elkaar en tot burgers. Daarnaast moet een staat onafhankelijk kunnen optreden tegenover andere staten.

Voor het bestaan van een staat zijn **vier elementen** van belang. Deze voorwaarden zijn **cumulatief**. Dit betekent dat aan alle vier moet zijn voldaan:

1. **Bevolking** → een groep personen;
2. **Grondgebied** → een afgebakend territorium;
3. **Effectief gezag** → een overheid die daadwerkelijk en onafhankelijk gezag uitoefent;
4. **Externe betrekkingen** → de mogelijkheid om betrekkingen met andere staten aan te gaan.

Een handige manier om dit te onthouden is:

Bevolking + grondgebied + effectief gezag + externe betrekkingen = staat.

Tentamentip: het woord **cumulatief** is hier belangrijk. Als in een casus één van de vier elementen ontbreekt, moet je benoemen dat niet aan alle criteria voor een staat is voldaan.

Een staat kan bijvoorbeeld verdwijnen doordat deze wordt opgesplitst in meerdere staten. Andersom kunnen verschillende staten zich samenvoegen tot één staat.

De rechtsstaat

De **rechtsstaat** is een belangrijk onderdeel van het staatsrecht omdat de rechtsstaat ervoor zorgt dat de overheid niet onbeperkt haar macht kan gebruiken. Het uitgangspunt is dat ook de overheid **gebonden is aan het recht**.

De rechtsstaat kan worden afgezet tegen de **politiestaat** en de **totalitaire staat**. Bij een politiestaat kan de overheid naar eigen goeddunken optreden en is de macht van de overheid veel minder sterk aan juridische grenzen gebonden. In een totalitaire staat is er in beginsel geen grens aan de overheidsinterventie en kan de overheid zich met vrijwel alle onderdelen van het leven bemoeien.

Bij de rechtsstaat draait het juist om de vraag:

Welke grenzen worden aan de macht van de overheid gesteld?

In Nederland kunnen zes belangrijke elementen van de rechtsstaatgedachte worden onderscheiden:

1. het **legaliteitsbeginsel**;
2. het vereiste van een **voorafgaande algemene regel** bij belastend overheidsoptreden;
3. een scheiding tussen **regelgeving en uitvoering**;
4. het **democratiebeginsel**;
5. een **onafhankelijk handelende rechter**;
6. **klassieke grondrechten en vrijheidsrechten**.

Het legaliteitsbeginsel

Het **legaliteitsbeginsel** houdt in dat de overheid alleen mag optreden wanneer daarvoor een **juridische grondslag** bestaat. Zeker wanneer de overheid de rechten of vrijheden van burgers beperkt, moet duidelijk zijn op basis van welke regel de overheid dit mag doen.

Een belangrijk uitgangspunt is dat een belastende regel **vooraf** moet bestaan. Burgers moeten namelijk vooraf kunnen weten wat van hen wordt verwacht en welk gedrag gevolgen kan hebben.

Daarom gaat het legaliteitsbeginsel niet alleen over het bestaan van een regel. De overheid moet zich bij het optreden ook daadwerkelijk aan deze regel houden. Zowel de **inhoud als de procedure** van het overheidsoptreden moeten overeenkomen met wat juridisch is toegestaan.

Het legaliteitsbeginsel beschermt onder andere de **rechtszekerheid en gelijkheid** van burgers. Burgers moeten weten waar ze aan toe zijn en de overheid mag niet willekeurig optreden.

Voorbeeld: een gemeente legt iemand een boete op, maar kan niet aangeven op welke wettelijke bepaling deze boete gebaseerd is.

→ Dan ontstaat een probleem met het **legaliteitsbeginsel**.

Tentamentip: bij woorden als **boete, belasting, verbod, verplichting, straf of gebiedsverbod** moet je direct denken:

Welke wettelijke grondslag heeft de overheid hiervoor?

De scheiding tussen regelgeving en uitvoering

Binnen de rechtsstaat is het ook van belang dat **regelgeving en uitvoering niet volledig in één ambt worden geconcentreerd**. Dit sluit aan bij het idee van machtenscheiding en moet voorkomen dat te veel macht bij één orgaan terechtkomt.

Wanneer één ambt zowel regels maakt als deze regels uitvoert, kan een risico op **machtsconcentratie** ontstaan.

Tentamentip: als een casus beschrijft dat dezelfde instantie zowel de regels vaststelt als uitvoert, kijk dan of dit spanning oplevert met de **scheiding tussen regelgeving en uitvoering**.

Het democratiebeginsel

Naast de rechtsstaat is ook **democratie** een belangrijke pijler. Het democratiebeginsel houdt in dat burgers invloed moeten kunnen uitoefenen op belangrijke overheidsbeslissingen. Dit kan rechtstreeks of via vertegenwoordigers.

Bij een **directe democratie** nemen burgers zelf rechtstreeks deel aan de besluitvorming, bijvoorbeeld via een referendum.

Nederland kent vooral een **representatieve democratie**. Burgers kiezen vertegenwoordigers die vervolgens namens hen deelnemen aan politieke besluitvorming.

Voorbeeld: burgers stemmen bij verkiezingen op politieke vertegenwoordigers. Deze vertegenwoordigers nemen vervolgens deel aan de besluitvorming.